

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.13>

УДК 657:517:657.37:339.5

М. В. Єрмолаєва,

к. е. н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0469-0435>

С. В. Тютюнник,

к. е. н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9820-9229>

О. П. Зоря,

д. е. н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-4689>

В. І. Гринь,

старший викладач кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0233-3866>

Л. В. Яловега,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ
ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АГРОБІЗНЕСІ**

M. Yermolaieva,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University*

S. Tiutiunnyk,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University*

O. Zoria,

*Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and
Taxation, Poltava State Agrarian University*

V. Gryn,

*Senior teacher of the Department of Accounting and Taxation,
Poltava State Agrarian University*

L. Yaloveha,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University*

ORGANIZATION OF ACCOUNTING, ANALYSIS AND REFLECTED IN REPORTING OF EXPORT OPERATIONS IN AGRIBUSINESS

Для вітчизняних товаровиробників одним із головних джерел одержання іноземної валюти є проведення експортних операцій. В умовах воєнного стану збільшення обсягів експорту є одним із напрямків стабілізації вітчизняної економіки.

У статті розглянуто особливості організації обліку, аналізу та звітності українських товаровиробників щодо експортних операцій та розроблено пропозиції по їх вдосконаленню. Зокрема, проаналізовано погляди науковців щодо документування та оподаткування експортних операцій, виокремлено питання, які потребують більш детального розгляду, особливо в умовах воєнного стану. У статті визначено напрями проведення аналізу заборгованості іноземних покупців та запропоновано доповнити систему

показників ділової активності показниками оборотності дебіторської заборгованості іноземних покупців коефіцієнтом її обертання та тривалістю її одного обороту. З метою визначення напрямів прискорення обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців розроблені методичні схеми дослідження впливу факторів на зміну показників оборотності.

У дослідженні визначено джерела інформації для аналізу дебіторської заборгованості іноземних покупців та внесені пропозиції щодо розширення окремих форм фінансової звітності шляхом введення додаткових статей.

For domestic producers, one of the main sources of foreign currency is export operations. The subject of export operations is not only goods or products, but also the performance of works or the provision of various services. During martial law, increasing the volume of exports is one of the directions of stabilization of the domestic economy.

The article examines the peculiarities of the organization of accounting, analysis and reporting of Ukrainian commodity producers regarding export operations and develops proposals for their improvement. In particular, the views of scientists regarding the documentation and taxation of export operations were analyzed, and issues that required more detailed consideration, especially during martial law, were highlighted. The authors paid considerable attention to the issue of studying the methodological aspects of conducting an analysis of receivables from foreign buyers based on the results of export operations. The article defines the directions of conducting the analysis of receivables from foreign buyers and proposes to supplement the system of indicators of business activity of economic entities with indicators of turnover of receivables from foreign buyers, its turnover ratio and the duration of one turnover. In order to determine directions for accelerating the turnover of receivables from foreign buyers, methodical schemes for researching the influence of factors on changes in turnover indicators have been developed.

The article identifies sources of information for the analysis of receivables from foreign buyers and made proposals for the expansion of certain forms of financial reporting by introducing additional articles.

The authors studied the main indicators based on the results of export operations of agribusiness entities for 2023 and the first half of 2024, analyzed the structure and dynamics of changes in the volume of export of goods. According to the results of the research, attention was drawn to the fact that the reduction of raw materials exports and the growth of processing products exports are positive, as this corresponds to the government policy "Made in Ukraine", the goal of which is to increase the share of processing products in GDP and develop non-raw materials exports.

Ключові слова: експортні операції, облік, аналіз, звітність, агробізнес.

Keywords: export operations, accounting, analysis, reporting, agribusiness

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зовнішньоекономічні зв'язки українських підприємств з кожним роком розширюються. Саме від продажу товарів, продукції, надання послуг та виконання робіт за зовнішньоекономічними договорами в Україну надходить іноземна валюта. Зростання обсягів експорту сприятиме зміцненню економіки країни. Особливо це важливо сьогодні, в період повномасштабної агресії і активних бойових дій. Зміцнення валютного ринку України сприятиме стабілізації економічної ситуації, надаватиме можливості придбання необхідних засобів для оборони. Перед обліковою службою підприємства стоїть важливе завдання, яке полягає не тільки у відображенні експортних операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а й формування об'єктивної звітності на підставі якої здійснюватиметься аналітичне дослідження експортних процесів і будуть прийматися управлінські

рішення як на рівні окремого підприємства, так і на загальнодержавному рівні. Тому тема, обрана для дослідження, не втрачає своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Експортні операції суб'єктів господарської діяльності є одним з основних джерел надходження іноземної валюти. В сучасних реаліях експортуються не тільки товари або продукція, а й виконуються роботи та надаються різноманітні послуги. Враховуючи особливий статус таких операцій, державою прийнято ряд нормативно-законодавчих документів, які регламентують порядок оформлення контрактів та форми відповідних документів, оподаткування операцій з експорту, правила валютного регулювання. На цьому, зокрема, наголошують С. Ковальчук, А. Колісник та М. Турчик. Автори зазначають, що дотепер на загальнодержавному рівні відсутній системний підхід до організації експортних операцій та методичне забезпечення облікових процесів. Це може призвести до порушень валютного, податкового та митного законодавства. Особливої уваги на думку авторів потребують питання оподаткування експортних операцій ПДВ та контроль за датою надходження коштів або відвантаження продукції [1].

В. Гордополов наголошує на необхідності вдосконалення документування експортних операцій. Крім того, на думку автора, потребують вдосконалення процеси облікового відображення зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання. При цьому слід враховувати постійні зміни валютних курсів та дотримуватись правил Інкотермс, згідно яких визнаються умови поставок у контрактах [2].

М. Шум, О. Якименко та Н. Мордовець зазначають, що за останні роки обсяги експортних операцій в Україні значно зросли. Незважаючи на це, дотепер потребують вирішення питання оподаткування експорту та митного оформлення товарів. Особливої уваги потребує документальне оформлення експорту, оскільки для оформлення експортних операцій використовуються первинні документи специфічних форм, заповнення документів може здійснюватися на

державній та на іноземній мові, що викликає необхідність правильного перекладу змісту документів. Крім того, вартісні показники відображаються в супровідних документах у валюті операції, що потребує особливої уваги облікового персоналу, оскільки при бухгалтерській обробці документів необхідно здійснити перерахунок сум за курсом НБУ на дату події [3].

Колектив науковців на чолі з К. Болдовською також наголошують на важливості документування експортних операцій з метою відображення розрахунків за ПДВ. Крім того важливим елементом обліку експортних операцій є правильне визначення моменту здійснення операції відвантаження продукції або товарів і надходження коштів від іноземних покупців [4].

Повномасштабне вторгнення в Україну викликало необхідність підвищити увагу експортним операціям, які здійснюють суб'єкти господарської діяльності. М. Плекан та В. Мартинюк наголошують на тому, що починаючи з 2022 року виникла необхідність змінити підходи до оподаткування експортних операцій та спростити порядок їх документального оформлення. Автори зазначають, що внаслідок воєнних дій на території України змінюються обставини здійснення експортних операцій, що потребує швидкого реагування податкової системи. Експортні операції є суттєвим джерелом надходження валюти в Україну, що може допомогти відновленню економіки країни та, зокрема, розвитку оборонних галузей [5].

І Приварнікова зазначає, що для тих підприємств, які мають бажання здійснювати експортно-імпортні операції при виході на міжнародний ринок окрім українського законодавства необхідно враховувати регулятивні заходи країн-партнерів. Автор виділяє основні етапи здійснення експортних операцій в сучасних реаліях. В першу чергу необхідно знайти надійного покупця товарів або послуг і врахувати при цьому особливості оподаткування зовнішньоекономічних операцій в країні його розташування. При необхідності слід отримати дозволи і ліцензії на продаж окремих груп товарів або надання

послуг. Наступним кроком є вибір моделі експорту та укладання зовнішньоекономічного контракту.

Саме умови контракту будуть визначати порядок і терміни здійснення розрахунків. Після відвантаження продукції, виконання робіт та надання послуг, отримання оплати від покупця (замовника) відбувається відображення операції в системі фінансового, управлінського та податкового обліку. Після завершення контракту слід прослідкувати за можливістю надання післяпродажного сервісу. Ми погоджуємося з автором і вважаємо, що дотримання алгоритму забезпечить правильне та своєчасне відображення експортних операцій [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення актуальних питань, пов'язаних з організацією обліку, аналізу та звітності українських товаровиробників щодо експортних операцій та розробка пропозицій по їх вдосконаленню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз заборгованості іноземних покупців проводиться на мікро- та макрорівнях. На мікрорівні аналізують заборгованість конкретних іноземних покупців та оцінюють її вплив на фінансовий стан суб'єктів агробізнесу.

Дебіторська заборгованість у суб'єктів агробізнесу виникає у результаті розрахунків з іноземними покупцями. Аналіз заборгованості іноземних дебіторів пропонуємо проводити за напрямками, наведеними на рис. 1.

Джерелами для аналізу дебіторської заборгованості є форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», дані аналітичного обліку та статистичної звітності.

Джерела інформації та пропозиції щодо відображення даних по дебіторській заборгованості іноземних покупців представлено в табл. 1.

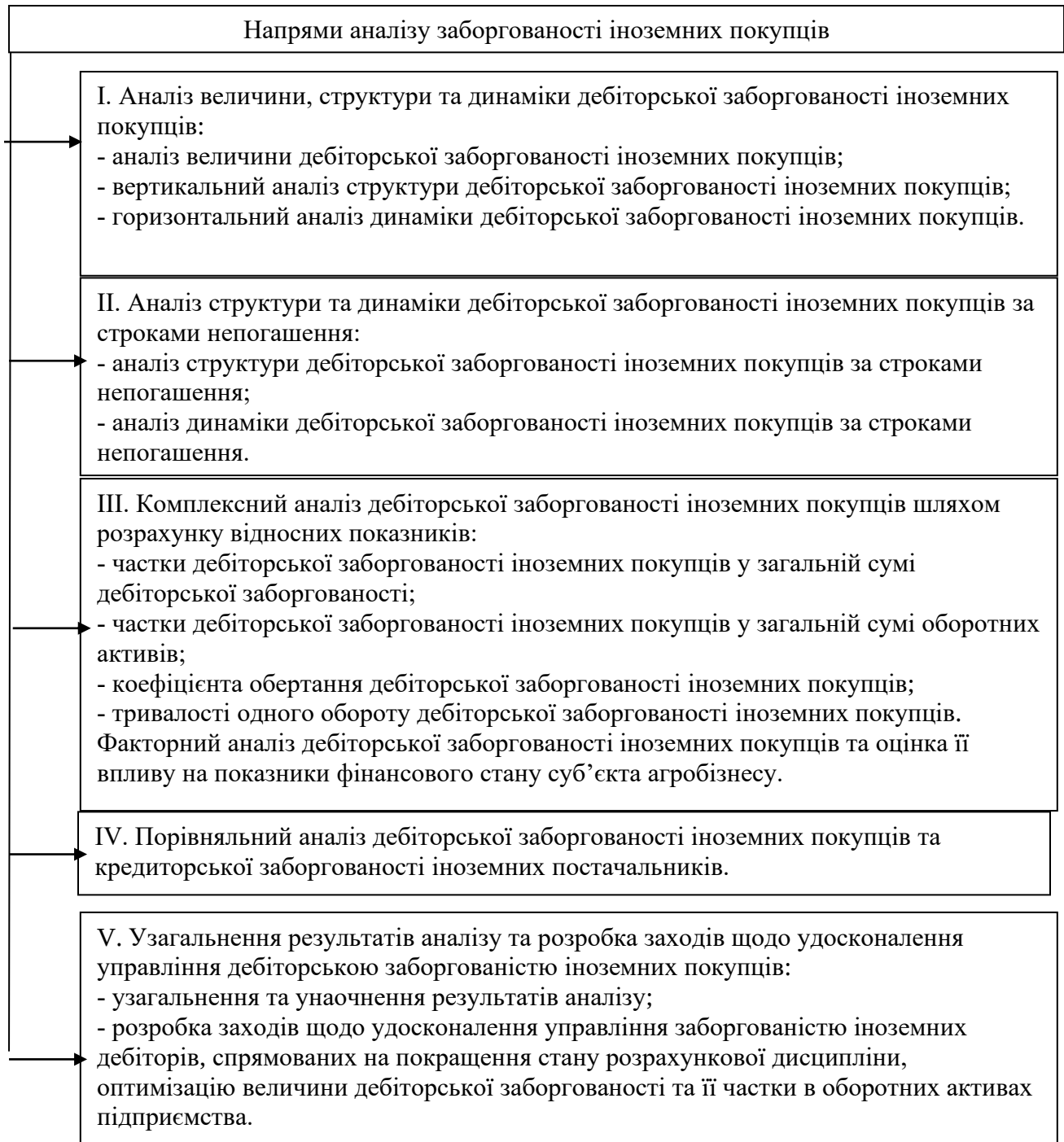

Рис. 1. Напрями аналізу заборгованості іноземних покупців

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 1. Джерела інформації для аналізу дебіторської заборгованості іноземних покупців

Джерело інформації	Рядок, розділ	Назва	Примітки
Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	1125	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	Включається інформація і про дебіторську заборгованість іноземних покупців
		Дебет рахунку 36 мінус кредит рахунку 38 плюс дебет рахунку 34 (якщо інформація про одержані векселі не наводиться у рядку 1120)	
	1126*	у т. ч. дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги іноземних покупців	Пропонується виокремити із загальної суми дебіторської заборгованості заборгованість іноземних покупців для проведення аналітичних досліджень
		Дебет субрахунку 362	
Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»	Розділ IX «Дебіторська заборгованість», рядок 940	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Включається інформація про дебіторську заборгованість станом на кінець року, у тому числі за строками непогашення (до 12 місяців, від 12 до 18 місяців, від 18 до 36 місяців)
	рядок 941*	у т. ч. дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги іноземних покупців	Пропонується виокремити із загальної суми дебіторської заборгованості заборгованість іноземних покупців за строками непогашення для проведення аналітичних досліджень

Продовження таблиці 1

Джерело інформації	Рядок, розділ	Назва	Примітки
форма державного статистичного спостереження № 9-ЗЕЗ (квартальна) «Звіт про експорт-імпорт послуг»	Розділ 1. Експорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)	Експорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)	Характеризує обсяг вартості послуг, наданих резидентом України нерезиденту протягом звітного періоду, включаючи послуги військового призначення та подвійного використання
		Показники форми містять інформацію за звітний квартал. Звіт складається із чотирьох розділів, які включають показники на дискретній основі, тобто окремо за I, II, III, IV квартали. Показник вартості експорту послуг, зазначений у графі 1, містить інформацію про вартість фактично наданої (за виписаними рахунками) послуги нерезиденту незалежно від того, на території якої країни надавалася послуга, у валюті контракту (включаючи національну), у тисячах одиниць, із двома десятковими знаками після коми	

**Джерело: запропоновано авторами*

Пропонуємо доповнити систему показників ділової активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [7, с. 315] показниками оборотності дебіторської заборгованості іноземних покупців: коефіцієнтом обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців та тривалістю одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців.

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців визначатиметься відношенням чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості іноземних покупців. Якщо цей показник підвищуватиметься, то це свідчитиме про прискорення сплати заборгованості підприємству, скорочення комерційного кредиту, що надається підприємством іноземним покупцям.

З метою визначення напрямів зростання коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців запропонована методична

схема дослідження впливу факторів на зміну цього результативного показника. При цьому пропонується використати метод ланцюгових підстановок. З цією метою будуємо детерміновану двофакторну модель:

$$\text{КОДЗ}_{\text{ін}} = \text{ЧД} \div \text{ДЗ}_{\text{ін}}, \quad (1)$$

де $\text{КОДЗ}_{\text{ін}}$ – коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$\text{ДЗ}_{\text{ін}}$ – середньорічна величина дебіторської заборгованості іноземних покупців.

Показники базового періоду будемо позначати 0, звітного періоду – 1.

I етап досліджень передбачає розрахунок коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців:

- у базовому періоді:

$$\text{КОДЗ}_{\text{ін } 0} = \text{ЧД}_0 \div \text{ДЗ}_{\text{ін } 0}, \quad (2)$$

- умовного показника:

$$\text{КОДЗ}_{\text{ін ум}} = \text{ЧД}_1 \div \text{ДЗ}_{\text{ін } 0}, \quad (3)$$

- у звітному періоді:

$$\text{КОДЗ}_{\text{ін } 1} = \text{ЧД}_1 \div \text{ДЗ}_{\text{ін } 1}. \quad (4)$$

На II етапі визначається загальна зміна коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців та вплив окремих факторів на цю зміну.

Загальна зміна (+,-) коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців:

$$\Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін}} = \text{КОДЗ}_{\text{ін } 1} - \text{КОДЗ}_{\text{ін } 0}, \quad (5)$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін ЧД}} = \text{КОДЗ}_{\text{ін ум}} - \text{КОДЗ}_{\text{ін } 0}; \quad (6)$$

2) середньорічної величини дебіторської заборгованості іноземних покупців:

$$\Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін ДЗП}} = \text{КОДЗ}_{\text{ін у1}} - \text{КОДЗ}_{\text{ін ум}}. \quad (7)$$

На III етапі проводять перевірку правильності виконаних розрахунків:

$$\Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін}} = \Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін ЧД}} + \Delta \text{КОДЗ}_{\text{ін ДЗП}}. \quad (8)$$

Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців визначається відношенням тривалості періоду, що аналізується (365 днів – рік), до коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців:

$$\text{Тоб}_{\text{ДЗП}} = 365 \div \text{КОДЗ}_{\text{ін}} = 365 \div (\text{ЧД} \div \text{ДЗ}_{\text{ін}}) = 360 \times \text{ДЗ}_{\text{ін}} \div \text{ЧД}. \quad (9)$$

Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців характеризує середню кількість днів, які необхідні для повернення дебіторської заборгованості підприємству.

З метою визначення напрямів скорочення тривалості одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців запропонована методична схема дослідження впливу факторів на зміну тривалості одного обороту за допомогою методу ланцюгових підстановок.

На I етапі проводиться розрахунок тривалості одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців:

- у базовому періоді:

$$\text{Тоб}_{\text{ДЗП 0}} = 365 \times \text{ДЗ}_{\text{ін 0}} \div \text{ЧД}_0, \quad (10)$$

де $\text{Тоб}_{\text{ДЗП}}$ – тривалість одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців;

- умовного показника:

$$\text{Тоб}_{\text{ДЗП ум}} = 365 \times \text{ДЗ}_{\text{ін 1}} \div \text{ЧД}_0; \quad (11)$$

- у звітному періоді:

$$\text{Тоб}_{\text{ДЗП 1}} = 365 \times \text{ДЗ}_{\text{ін 1}} \div \text{ЧД}_1. \quad (12)$$

На II етапі визначається загальна зміна тривалості одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців та вплив окремих факторів на цю зміну.

Загальна зміна (+,-) тривалості одного обороту дебіторської заборгованості іноземних покупців:

$$\Delta \text{Тоб}_{\text{дзп}} = \text{Тоб}_{\text{дзп } 1} - \text{Тоб}_{\text{дзп } 0}, \quad (13)$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) середньорічної величини дебіторської заборгованості іноземних покупців:

$$\Delta \text{Тоб}_{\text{дзп дзп}} = \text{Тоб}_{\text{дзп ум}} - \text{Тоб}_{\text{дзп } 0}; \quad (14)$$

2) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta \text{Тоб}_{\text{дзп чд}} = \text{Тоб}_{\text{дзп } 1} - \text{Тоб}_{\text{дзп ум}}. \quad (15)$$

На III етапі проводять перевірку правильності виконаних розрахунків:

$$\Delta \text{Тоб}_{\text{дзп}} = \Delta \text{Тоб}_{\text{дзп дзп}} + \Delta \text{Тоб}_{\text{дзп чд}}. \quad (16)$$

За результатами проведених досліджень формулюються висновки. При цьому потрібно враховувати наступне: якщо упродовж періоду відбулося підвищення коефіцієнта обертання дебіторської заборгованості іноземних покупців та скорочення тривалості одного її обороту, то це свідчить про прискорення оборотності дебіторської заборгованості, тобто сплати заборгованості підприємству, і, навпаки.

Проаналізуємо основні показники за результатами експортних операцій суб'єктів агробізнесу. В 2023 році суб'єкти агробізнесу реалізували іноземним покупцям [8]:

- живих тварин, продуктів тваринного походження на суму 1363,2 млн. дол. США, що становить 92,6 % експорту 2022 року та займає 3,8 % у структурі експорту;

- продуктів рослинного походження на суму 11716,5 млн. дол. США, 87,0 % показника 2022 року, займає 32,4 % у структурі; у тому числі зернових

культур – на 8306,5 млн. дол. США, 91,2 % показника 2022 року, займає 23,0 % у структурі;

- жири та олії тваринного або рослинного походження на суму 5649,1 млн. дол. США, 95,0 % показника 2022 року, займає 15,6 % у структурі;

- готові харчові продукти на суму 3271,8 млн. дол. США, перевищує показник 2022 року на 31,0 %, у структурі займає 9,0 %.

Українські експортери збільшили фізичні обсяги реалізації своїх товарів на 35 % у I півріччі 2024 року порівняно з I півріччям 2023 року і експортували 71 млн тонн [9]. Експортна виручка за I півріччя 2024 року становила 19,5 млрд дол.

Збільшення фізичних обсягів експорту товарів відбулося за рахунок налагодження роботі Українського морського коридору та розширенню інших логістичних зв'язків. Позитивним є скорочення експорту сировини та зростання обсягів експорту переробки, так як це відповідає урядовій політиці «Зроблено в Україні», метою якої є збільшення частки переробки у ВВП та розвиток несировинного експорту. Упродовж 2023 року українські виробники експортували 5,7 млн т соняшникової олії на 5 млрд. дол., а у 2022 році – 4,3 млн. т на 5,5 млрд. дол. Найбільше експортували соняшникову олію «Кернел», «Бунге Україна» (українська філія міжнародної організації Bunge) та МХП.

За інформацією Міністерства економіки України у 2023/2024 маркетинговому році (завершився 30 червня) українські товаровиробники експортували 69,86 млн. т товарів, які відносяться до категорії зернових, олійних та олій. При цьому експорт пшениці становив 18,43 млн. т (на 9 % більше, ніж у 2022/2023 маркетинговому році), кукурудзи – 29,41 млн. т (на 0,2 % більше), ріпаку – 3,7 млн. т (на 8,7 % більше), ячменю – 2,48 млн. т (скоротився на 8,5 %), сої – 2,98 млн. т (зменшився на 8,2 %). Серед експорту продукції агропереробки експорт соняшникової олії становив 6,54 млн. т

(збільшився на 22,8 %), соняшникового шроту – 5,15 млн. т (збільшився на 29,1 %) та соєвого шроту – 0,662 млн. т (більше на 12,5 %).

Інформація, що підлягає аналітичному дослідженню формується в системі бухгалтерського обліку підприємства. Тому саме від правильної організації бухгалтерського обліку, зокрема, обліку зовнішньоекономічних операцій, буде залежати якість результатів дослідження та об'єктивність прийнятих на їх основі управлінських рішень.

При здійсненні експортно-імпортних операцій бухгалтерський підрозділ підприємства повинен враховувати специфіку проведення міжнародних розрахунків. При цьому до функціональних обов'язків бухгалтера з обліку розрахунків вводиться обов'язок чітко слідкувати за умовами зовнішньоекономічного контракту – умовами поставки, датами проведення розрахунків, штрафними санкціями за недотримання умов контракту. При недотриманні покупцем термінів проведення розрахунків саме бухгалтерська служба першою реагує на зазначений факт і повідомляє адміністрацію про порушення умов договору.

Обліковий працівник повинен здійснити звірку розрахунків з покупцем (замовником) і зафіксувати її у Акті звірки. Внаслідок повномасштабного вторгнення в Україну можуть виникати ситуації, коли покупець (замовник) не може своєчасно провести розрахунки. Завдання облікової служби полягає в здійсненні контролю за станом розрахунків з метою не допущення перетворення дебіторської заборгованості покупця на сумнівну або безнадійну. В разі якщо дебіторська заборгованість все ж таки перейшла до категорії безнадійної, слід проаналізувати причини ситуації. На нашу думку, якщо безнадійна дебіторська заборгованість виникла саме внаслідок воєнних дій на території України, то її можна віднести до категорії надзвичайних втрат продавця з відповідним відображенням у складі надзвичайних витрат [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає можливість сформулювати наступні пропозиції:

- відповідно до урядової політики «Зроблено в Україні» виробникам сільськогосподарської продукції бажано розширити асортимент експорту агропродукції у напрямку зростання частки напівфабрикатів та готових продуктів харчування;

- обліковим підрозділам підприємств, які здійснюють експорт сільськогосподарської продукції, слід розробити і затвердити протокол дій облікового персоналу в разі недотримання умов контракту покупцем (замовником);

- для отримання інформації про експортні операції розширити окремі форми фінансової звітності шляхом введення додаткових статей у ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та у ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», що надасть можливість одержати аналітичну інформацію про суми дебіторської заборгованості іноземних покупців та про надходження грошових коштів в іноземній валюті від контрагентів.

Література

1. Ковальчук С. Я., Колісник А. В., Турчик М. М. Особливості обліку експортних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 23. Ч. 3. С. 135-139. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/34.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

2. Гордополов В. Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 15-27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

3. Шум М. А., Якименко О. Є., Мордовець Н. Р. Документальне забезпечення відображення операцій з експорту в системі бухгалтерського

обліку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. 10/2. С. 31-35. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-article/318> (дата звернення: 11.10.2024).

4. Болдовська К. П., Ткаль Я. С., Гузь М. М. Особливості нарахування та облік податку на додану вартість за експортними та імпорнтними операціями суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2013> (дата звернення: 11.10.2024).

5. Плекан М. В., Мартинюк В. П. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпорнтних операцій в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. URL: https://www.researchgate.net/publication/366510303_OSOBLIVOSTI_OBLIKU_TA_OPODATKUVANNA_EKSPORTNOIMPORTNIH_OPERACIJ_V_UMOVAN_VIJNI (дата звернення: 11.10.2024).

6. Privarnikova, I. (2024). Specifications of export-import operations in the field of services. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*, 1(27), 89-103. URL: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-1/27-08> (дата звернення: 11.10.2024).

7. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

8. Зовнішня торгівля України товарами за 2023 рік: експрес-випуск. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

9. Свириденко Ю. Експорт українських товарів зростає. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/eksport-ukrainskykh-tovariv-zrostaie-fizychni-obsiah-y-u-pershomu-pivrichchi-2024-roku-zbilshyls-na-35-do-71-mln-tonn-iuliia-svyrydenko> (дата звернення: 11.10.2024).

10. Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В., Дугар Т. Є. Надзвичайні витрати: відображення в обліку і звітності. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 67. С. 223-

228. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/41.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

References

1. Kovalchuk, S. Ya. Kolisnyk, A. V. and Turchyk. M. M. (2017), “Peculiarities of accounting for export operations of subjects of foreign economic activity”, *Scientific Bulletin of Kherson State University*, vol. 23, pp. 135-139, available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/34.pdf, (Access 11 October 2024).

2. Hordoplov, V. Yu. (2018), “Methodological provisions of the accounting of export-import operations of enterprises”, *Agrosvit*, vol. 3, pp. 15-27, available at: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf, (Access 11 October 2024).

3. Shum, M. A. Yakymenko, O. Ye. and Mordovets, N. R. (2019), “Documentary support for displaying export transactions in the accounting system”, *Economics. Finances. Law*, vol. 10/2, pp. 31-35, available at: http://efp.in.ua/uk/journal-article/318_ (Access 11 October 2024).

4. Boldovska, K. P. Tkal, Ya. S. and Huz, M. M. (2022), “Peculiarities of calculating and accounting for value added tax on export and import operations of economic entities”, *Economy and Society*, vol. 46, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2013>, (Access 11 October 2024).

5. Plekan, M. V. and Martyniuk, V. P. (2022), “Peculiarities of accounting and taxation of export-import operations in wartime conditions”, *Economy and Society*, vol. 45, available at: https://www.researchgate.net/publication/366510303_OSOBLIVOSTI_OBLIKU_TA_OPODATKUVANNA_EKSPORTNOI_MPORTNIH_OPERACIJ_V_UMOVAH_VIJNI, (Access 11 October 2024).

6. Privarnikova, I. (2024), “Specifications of export-import operations in the field of services”, *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*, vol.

1(27), pp. 89-103, available at: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-1/27-08>, (Access 11 October 2024).

7. Tiutiunnyk, Yu. M. Dorohan-Pysarenko, L. O. and Tiutiunnyk, S. V. (2020), *Finansovyi analiz* [Financial analysis], Vydavnytstvo PP “Astraia”, Poltava, Ukraine.

8. State Statistics Service of Ukraine (2023), *Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy za 2023 rik. Ekspres-vypusk* [Ukraine's foreign trade in goods for 2023: express issue], Derzhkomstat Kyiv, Ukraine.

9. Ministry of Economy of Ukraine (2024), “The export of Ukrainian goods is growing”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/eksport-ukrainskykh-tovariv-zrostaie-fizychni-obsiah-yu-pershomu-pivrichchi-2024-roku-zbilshylis-na-35-do-71-mln-tonn-iuliia-svyrydenko> Access 11 October 2024).

10. Yermolaieva, M. V. Tiutiunnyk, S. V. and Duhar, T. Ye. (2022), “Extraordinary expenses: reflection in accounting and reporting”, *Market Infrastructure*, vol. 67, pp. 223-228, available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/41.pdf, (Access 11 October 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2024 р.